

KAROLINA OLSZEWSKA*

TORUŃ

SMOK, BESTIA, FAŁSZYWY PROROK, GOG I MAGOG JAKO ANTAGONIŚCI BOGA W APOKALIPSIE

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TiCz.2014.022>

1. WSTĘP

Przeciwników Stwórcy w ostatniej księdze Nowego Testamentu jest znacznie więcej niż wymienieni w temacie Smok, Bestia, Fałszywy Prorok, Gog i Magog, jednak ze względu na ich mnogość skupimy się tylko na tych, powyżej wskazanych, postaciach. Możemy je podzielić na dwie grupy antagonistów: naturalnych – Gog i Magog, oraz nadnaturalnych – Smok, Bestia i Fałszywy Prorok. Ich charakterystyka i „odkodowanie” jest celem niniejszego artykułu. Najpierw omówimy antagonistów nadnaturalnych, następnie naturalnych.

2. SMOK

„Oto wielki Smok barwy ognia, mający siedem głów i dziesięć rogów – a na głowach jego siedem diademów” (Ap 12,3). Tak prezen-

* Karolina Olszewska jest studentką na V roku teologii na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika.

tuje się, opisany przez św. Jana, Smok. Kolor wskazuje na to, że jest on reprezentantem sił demonicznych, taką samą barwę posiada bowiem np. koń jeźdźca niosącego wojnę i przemoc w Ap 6,4. Posiadanie „siedmiu głów” to wyraz jego witalności, inteligencji, potęgi i autorytetu, a „dziesięć rogów” może symbolizować jego siłę, a także królewskość, na co również mogą wskazywać diademy umieszczone na rogach¹. Symbol teriomorficzny, czyli rogi wskazują na posiadanie przez Smoka ogromnej mocy. Jednak symbol arytmetyczny, czyli liczba dziesięć, wskazuje na jej ograniczoność. W przypadku tej postaci, użyte symbole arytmetyczne – siedem i dziesięć – świadczą z jednej strony o ostentacyjnej, aroganckiej władzy, a z drugiej o nieporządku i chaosie². W wersecie 9 mamy przedstawioną identyfikację Smoka z „wężem starodawnym, który się zwie diabeł i szatan”. Występuje tutaj utożsamienie Smoka z kusicielem z ogrodu Eden, a więc z pierwszym antagonistą Stwórcy, który występuje na kartach Biblii³.

Smok, po przegranej walce z wojskami Boga, nieudanej pogoni za Niewiastą i z chęcią rozpoczęcia walki z „resztą jej potomstwa” (Ap 12,17) staje nad brzegiem morza, z którego wyłania się Bestia (Ap 13,1). Przedstawiony tutaj obraz możemy przyrównać do odwrotności stworzenia Adama przez Boga. Izraelici wierzyli, że tron Boga znajduje się ponad sklepieniem wód, a więc możemy wyobrazić sobie zantropomorfizowaną postać Boga stojącego na firmamencie, a więc niejako opartego swoimi stopami o wodę, kiedy powoływał do życia Adama, formując go z ziemi i czyniąc go na swój „obraz i podobieństwo” (Rdz 1,26–27). W przypadku Smoka i Bestii obraz jest dokładnie odwrotny. Smok, powołując Bestię do życia z wody, stoi nogami oparty o ziemię, a Bestia, która powstaje, wygląda niemalże jak Smok, a więc jest niejako jego „obrazem i podobieństwem”, różni się od niego tylko liczbą posiadanych diademów (Ap 12,18–13,1). Jeśli w Adamie upatrujemy prefigury Chrystusa (np. Rz 5, 14), to w Bestii możemy zobaczyć Jego antyfigurę. Ap 13, 2 przedstawia wygląd Bestii, który wzoruje się na wizji proroka Daniela z rozdziału 7⁴. Relację między Bestią a Smokiem możemy określić jako rodzaj „synostwa

¹ Por. G. Ravasi, *Apokalipsa*, Kielce 2002, s. 104. Por. D. Kotecki, *Duch Święty w zgromadzeniu liturgicznym w świetle Apokalipsy św. Jana*, Warszawa 2006, s. 60 – 61.

² Por. P. Podeszwa, *Il simbolismo della cifra dieci nell'Apocalisse di San Giovanni*, „Biblica et Patristica Thoruniensia”, nr 5 (2012), s. 94.

³ Por. D. Kotecki, dz. cyt., s. 60–61.

⁴ Por. tamże, s. 71.

demonicznego”, w przeciwieństwie do więzi łączącej Syna Bożego i Boga, którą możemy nazwać „synostwem Bożym”⁵.

Można więc wysnuć wniosek, że Smok jest przeciwieństwem Boga. Pierwszą osobą w szatańskiej triadzie, którą o. Jankowski, za Tertulianem, nazywa „małpą Bożą”⁶.

3. BESTIA WYCHODZĄCA Z MORZA

Obraz Bestii czyni widzialną niewidzialną tajemnicę Smoka. Smok przekazuje jej energię, włodarstwo i swój demoniczny autorytet, a terminy te w Ap są używane, aby określić relację łączącą Boga z Barankiem⁷. Ap 13,3 wskazuje na śmiertelną ranę jednej z głów Bestii, która jednak zostaje uleczona. W języku greckim zostało użyte tutaj określenie $\acute{\omega}\varsigma \acute{\epsilon}\sigma\phi\alpha\gamma\acute{\mu}\acute{\epsilon}\nu\eta\nu$ przywołuje scenę z Ap 5,6, kiedy to Baranka widzimy „jakby zabitego” ($\acute{\omega}\varsigma \acute{\epsilon}\sigma\phi\alpha\gamma\acute{\mu}\acute{\epsilon}\nu\omicron\nu$). Czasownikiem $\sigma\phi\acute{\alpha}\lambda\omega$ w LXX określano baranka składanego Bogu jako ofiarę. W tym odniesieniu wydaje się, że Bestia jest ukazana jako diaboliczna imitacja umęczonego, zabitego i zmartwychwstałego Jezusa i to ona chce teraz zostać królem świata⁸.

Dalej czytamy: $\text{Καὶ ἔθαυμάσθη ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ θηρίου}$ „cała ziemia powiodła z uwielbieniem za Bestią”. Stwierdzenie „za Bestią” – $\acute{\omega}\pi\acute{\iota}\sigma\omega \tau\omicron\upsilon \theta\eta\rho\acute{\iota}\omicron\upsilon$ jest przeciwieństwem nauczania Chrystusa, który w Mk 8,33 najpierw odsyła Piotra za siebie – $\acute{\upsilon}\pi\alpha\gamma\epsilon \acute{\omega}\pi\acute{\iota}\sigma\omega \mu\omicron\upsilon$, podkreślając właściwe miejsce ucznia, a następnie w Mk 8,34 naucza lud, że jeśli chce pójść za Nim, musi się zaprzeczyć samego siebie, wziąć swój krzyż, i Go naśladować – $\acute{\epsilon}\dot{\iota} \tau\acute{\iota}\varsigma \theta\acute{\epsilon}\lambda\epsilon\iota \acute{\omega}\pi\acute{\iota}\sigma\omega \mu\omicron\upsilon \acute{\alpha}\kappa\omicron\lambda\omicron\upsilon\theta\epsilon\dot{\iota}\nu, \acute{\alpha}\pi\alpha\rho\eta\eta\rho\acute{\alpha}\sigma\theta\omega \acute{\epsilon}\alpha\upsilon\tau\acute{\omicron}\nu \kappa\alpha\iota \acute{\alpha}\rho\acute{\alpha}\tau\omega \tau\omicron\nu \sigma\tau\alpha\upsilon\rho\acute{\omicron}\nu \alpha\dot{\upsilon}\tau\omicron\upsilon \kappa\alpha\iota \acute{\alpha}\kappa\omicron\lambda\omicron\upsilon\theta\epsilon\dot{\iota}\tau\omega \mu\omicron\iota$. Dla człowieka łatwiejsze jest wybranie miejsca za Bestią, która również dokonuje cudownych czynów, ale nie wymaga złamania siebie i przyłgnięcia do Chrystusa w momencie, dla Niego i dla nas, najtrudniejszym, a więc w Jego krzyżu i śmierci.

Warto również podkreślić fakt, że dano Bestii „usta mówiące wielkie rzeczy i bluźnierstwa” (Ap 13,5), „zatem otworzyła swe usta dla

⁵ Por. tamże, s. 73.

⁶ Por. A. Jankowski, *Apokalipsa świętego Jana. Wstęp – przekład z oryginału, komentarz*, w: *Pismo Święte Nowego Testamentu w 12 tomach. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz*, red. E. Dąbrowski, t. 12, Poznań 1959, s. 214.

⁷ Por. D. Kotecki, dz. cyt., s. 73 – 74.

⁸ Por. A. Jankowski, dz. cyt., s. 214; D. Kotecki, dz. cyt., s. 74.

bluźnierstw przeciwko Bogu” (Ap 13,6). καὶ ἤνοιξεν τὸ στόμα αὐτοῦ – to stwierdzenie jest niemalże tożsame z Mt 5,2 gdzie czytamy: καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ. Jedyna różnica między tymi dwoma stwierdzeniami zachodzi w stronie użytego w obu przypadkach w aoryście czasownika ἀνοίγω. W Mt 5,2 czasownik ten użyty jest w stronie biernej, co możemy rozumieć jako *passivum theologicum*, Chrystus przemawia z mocą Boga. W Ap 13,6 natomiast czasownik ten użyty jest w stronie czynnej, co może wskazywać na to, że Bestia swoją mocą próbuje światu przedstawić swój program, gdyż „otwarcie ust” w Piśmie Świętym oznaczało dłuższe przemówienie, przedstawienie swojego programu⁹. Jezus w Kazaniu na Górze przedstawia „program Ośmiu Błogosławieństw”, natomiast Bestia ukazuje swój „szatański program imion bluźnierczych”.

Wniosek wypływający z analizy tych fragmentów Apokalipsy może doprowadzić nas do twierdzenia, że Bestia wychodząca z Morza jest antytezą Chrystusa, będąc jednocześnie drugą osobą w szatańskiej triadzie. Tak jak Chrystus jest Synem Boga, tak Bestia wychodząca z morza jest niejako synem Smoka.

4. BESTIA WYCHODZĄCA Z ZIEMI, CZYLI FAŁSZYWY PROROK

Kolejną Bestią jest ta, która wychodzi z ziemi, a która później nazwana jest Fałszywym Prorokiem (Ap 16,13; 19,20; 20,10). Sam fakt wychodzenia jej z ziemi jest przeciwstawny do Ducha Świętego, który zstępuje z nieba np. w czasie chrztu Jezusa w Jordanie (np. Mk 1,9–11). Wyjście jej z ziemi podkreśla obszar jej czynnej działalności – będą nim wszystkie narody mieszkające na ziemi¹⁰.

W wersecie 13 czytamy, że na rozkaz tej Bestii ogień zstępuje z nieba. Tę sytuację możemy porównać z kilkoma scenami biblijnymi. Po pierwsze, z dniem Pięćdziesiątnicy, kiedy to Duch Święty zstępuje pod postacią ognistych języków (Dz 2,1–13). Po drugie, z karą jaką zsyła Bóg np. na synów Aarona, po tym jak „ofiarowali przed Panem ogień inny, niż był nakazany” (Kpł 10,1–5). Po trzecie, z ogniem, który pochłonął proroków Baala występujących przeciw Eliaszowi (1 Krl 18,20–40). Te trzy sceny wskazują, że Fałszywy Prorok miał moc działania znaków podobnych do znaków danych przez Boga. Dzięki kłamstwu

⁹ Por. A. Jankowski, dz. cyt., s. 215.

¹⁰ Por. D. Kotecki, dz. cyt., s. 78.

jest w stanie zwodzić ludzi i przekonuje ich, aby czynili obrazy Bestii, które on natchnie duchem, czyli da im życie, nawet do tego stopnia, że były one zdolne do mówienia. Jest to imitacja działania Ducha Świętego, który pragnie, aby wśród ludzi był słyszany Jego głos będący jednocześnie głosem Syna¹¹.

Z tych rozważań płynie wniosek, że druga Bestia, a więc Fałszywy Prorok jest diaboliczną parodią Ducha Świętego¹². Można ją zatem utożsamić z trzecią osobą szatańskiej trójcy.

5. DIABELSKA TRIADA

Diabelska triada podejmuje pewne działania razem, tak jak w Ap 16, 13. Smok, Bestia i Fałszywy Prorok posyłają ze swoich ust duchy nieczyste podobne do ropuch. Żaby nasuwają nam skojarzenie z drugą plagą egipską. W Biblii Greckiej słowo „żaba” występuje 16 razy, z czego poza Wj i Ap tylko 3 razy – 2 razy w Ps (78,45; 105,30) i raz w Mdr (19,10). W każdym z tych tekstów mowa jest o niewoli egipskiej. W mitologii Wschodu oznaczały one działanie sił demonicznych. Także w tym tekście duchy te mają możliwość pokazania swoich cudotwórczych zdolności. Dzięki temu działaniu przyciągają do siebie królów ziemi i przygotowują w ten sposób dzień sądu, jednak nie są tego świadomi. Czyny Fałszywego Proroka mają doprowadzić do adoracji Bestii wychodzącej z morza¹³. Tak jak Duch Święty w zgromadzeniu swoich wiernych doprowadza do adoracji i kontemplacji Chrystusa, bo tylko dzięki Niemu możemy powiedzieć, że „Panem jest Jezus” (1 Kor 12,13), tak Fałszywy Prorok chce uczynić z Bestii przedmiot kultu i uwielbienia. Chce niejako doprowadzić do powstania nowego kościoła, nowego zgromadzenia, które swoich bóstw będzie dopatrywało się w diabelskiej triadzie. Można zatem powiedzieć, że ten tekst dobrze odzwierciedla stwierdzenie, że *Sitz im leben*, „siedliskiem życiowym” Ap jest zgromadzenie liturgiczne¹⁴. W tym tekście widzimy jakby diabelskie zgromadzenie liturgiczne, którego przedmiotem kultu jest Bestia wychodząca z morza, a natchnieniem do jej

¹¹ Por. tamże.

¹² Por. tamże.

¹³ Por. G. Ravasi, dz. cyt., s. 138–139; D. Kotecki, dz. cyt., s. 79; B. K. Blount, *Revelation. A Commentary*, Louisville, Kentucky 2009, s. 304.

¹⁴ Por. D. Kotecki, dz. cyt., s. 121–205.

kontemplacji Fałszywy Prorok. Mamy zatem obraz dwóch przeciwstawnych triad – szatańskiej i Bożej oraz dwóch przeciwstawnych zgromadzeń podlegających tym triadom – szatańskiego i Bożego.

Ostatecznie triada szatańska zostaje pokonana w Ap 20,7–10. Wcześniej, w Ap 19,20 do jeziora ognia gorejącego siarką zostaje wrzucona Bestia i Fałszywy Prorok, a na końcu, w Ap 20,10 w to samo miejsce zostaje strącony szatan. Trójca Święta wygrywa ostatni i decydujący bój o ludzkie serca. Tylko Boża moc ma możliwość definitywnie unicestwić zło oplatające swoimi sieciami cały świat.

Analizując postaci zarówno Bestii wychodzącej z morza, jak i Bestii wychodzącej z ziemi, nie sposób pominąć fragment zawarty w Ewangelii wg św. Marka 13,22 (por. Mk 24,24). Mowa jest w nim o fałszywych mesjaszach i fałszywych prorokach. Jak już powiedzieliśmy wyżej, Bestia wychodząca z ziemi jest antytezą prawdziwego Mesjasza, tego, który zbawił świat swoją krwią, a Fałszywy Prorok jest zaprzeczeniem Ducha Świętego, który jest źródłem natchnienia prorockiego. Ewangelista zwraca uwagę na czyny i cuda, które są dokonywane przez fałszywych mesjaszów i proroków. To, co czynią, zamyka serca ludu Bożego – starego i nowego, na prawdziwe światło Bożej mocy. Zwodzą oni dzieci Stwórcy na tyle skutecznie, że stają się dla nich bogami¹⁵.

Człowiek od zawsze czyni sobie obrazy Bestii, będąc przekonanym, że to jest właśnie Bóg Jedyny, który dał mu zbawienie. Jednak tworzy sobie tych idoli na swój własny „obraz i podobieństwo”, a nadaje im różne kształty: pieniądza, sławy, władzy, współmałżonka, a nawet, w swoim mniemaniu, to on sam staje się bogiem. To jest właśnie zwycięstwo drugiej Bestii w świecie. Zwycięstwo, w którym my wszyscy mamy niechlubny udział.

Symbolika Apokalipsy nie jest łatwa do rozszyfrowania. Również w przypadku Smoka, Bestii i Fałszywego Proroka możliwości interpretacyjnych jest wiele. W naszym przedłożeniu te postaci zostały przedstawione jako antyTrójca Święta. Pominięte natomiast zostały aspekty związane z rozumieniem ich w kontekście szeroko pojętego imperialistycznego Rzymu i związaną z Bestią wychodzącą z morza legendą *Nero redivivus*¹⁶.

¹⁵ Por. J. F. Walvoord, *Christ's Olivet Discourse on the End of the Age. Signs of the End of the Age*, BibSac, t. 128, n. 512, October–December 1971, s. 322–323.

¹⁶ Por. A. Jankowski, dz. cyt., s. 214; G. Ravasi, dz. cyt., s. 113–114; Y. Saoût, *Apokalipsa*, Kraków 2005, s. 97–99; D. Kotecki, dz. cyt., s. 71, 74; B. K. Blount, dz. cyt., s. 246; *Pierwsze łacińskie komentarze do Apokalipsy. Hipolit, Wiktoryn, Hieronim, Tykoniusz*,

Warto jednak zauważyć, że w niektórych współczesnych komentarzach do Apokalipsy utożsamianie tych postaci z antyfigurami Osób Boskich jest krytykowane¹⁷. Odwołując się jednak do większości komentatorów i interpretatorów ostatniej księgi Nowego Testamentu możemy z całą pewnością stwierdzić, że w wymienionych postaciach dostrzegalna jest parodia Trójcy Świętej¹⁸.

6. GOG I MAGOG

Od antagonistów nadnaturalnych przechodzimy do przeciwników naturalnych, których reprezentantami są Gog i Magog. Pierwszy raz te dwie postaci na kartach Biblii spotykamy w Pięcioksięgu (Rdz 10,2), a następnie w księgach historycznych (1 Krn 5,4) i u Proroków (Ez 38–39). Ostatni raz imiona te występują w Ap 20,8. Postaci te niosą za sobą niezwykle ciekawą, wielowątkową historię. Warto również zauważyć, że imiona te nie są obce literaturze około i pozabiblijnej, chociażby w targumach, Koranie, dziełach filozoficznych, a nawet popularnych¹⁹.

Kiedy postaci te spotykamy w Apokalipsie nie sposób jest pominąć ich wzorców w Starym Testamencie, przede wszystkim w Ez 38–39, a także w niektórych interpretacjach fragmentów Lb 11,26 (*Targum Neofiti*) – gdzie Eldad i Medad prorokowali, że przy końcu czasów pojawi się Gog i Magog i zostaną oni zwyciężeni przez Mesjasza. Kolejnym fragmentem, w którym *Septuaginta*, *Pięcioksiąg Samarytański*, przekład *Symmachusa* i *Vetus Latina* występowania imienia „Gog” jest prorocstwo z Lb 24,7. Może on być także obecny w Jl 1–2, gdzie Gog jest utożsamiany z szarańczą. *Kodeks Watykański* zamiast imienia Og w Pwt 3,1. 13 i 4,47 podaje imię „Gog”²⁰.

Najważniejszym jednak fragmentem starotestamentalnym, w którym, bezsprzecznie i w postaci najbardziej zbliżonej do Apokalipsy,

w: *Florilegium studia classica, mediaevalia et neolatina*, red. D. Budzanowska, W. Linke, Warszawa 2011, s. 95–96, 156–157.

¹⁷ Por. M. Szamot, *Apokalipsa czytana dzisiaj*, Kraków 2000, s. 148–149.

¹⁸ Por. A. Jankowski, *Apokalipsa* dz. cyt., s. 214; D. Kotecki, dz. cyt., s. 71, 74; B. K. Blount, dz. cyt., s. 246.

¹⁹ Por. K. Olszewska, *Rozumienie postaci Goga i Magoga w Biblii i literaturze pozabiblijnej*, „*Studia Płockie*” 2012, t. 40, s. 97–106.

²⁰ Por. D. E. Aune, *Revelation 17–22*, WBC 52c, Nashville 1998, s. 1094; S. Boe, *Gog and Magog*, Tübingen 2001, s. 54–58; Por. K. Olszewska, dz. cyt., s. 99–100.

występują Gog i Magog, jest prorocstwo Ezechiela w rozdziałach 38–39, które dotyczy bitwy w czasach ostatecznych między Gogiem z krainy Magog a wojskami izraelskimi, będącymi z góry, na przegranej pozycji, jednak z opresji ratuje je nadprzyrodzona interwencja Boga. Można zatem powiedzieć, że Gog i Magog to być może personifikacje dwóch kolektywnych osób, które są przeciwstawione Ludowi Bożemu. Niektórzy interpretatorzy Księgi Ezechiela twierdzą, że słowa „książę Meszek”, czyli po hebrajsku *ro's mešek*, którymi opisany jest Gog, brzmią podobnie, jak Rosja i Moskwa, a fakt, że wrogowie dzieci Abrahama przybyli z północy, jeszcze umacnia ich w tym twierdzeniu. Jednak nie jest ono zgodne z prawdą, gdyż uwzględniając kontekst historyczny powstawania Księgi Ezechiela nie może być mowy ani o Rosji, ani o Moskwie. W tych nazwach nie należy także doszukiwać się prorockiej zapowiedzi przyszłości²¹.

We wszystkich wymienionych tekstach imię Gog oraz nazwa Magog rozumiane były pejoratywnie.

Ciekawa jest również interpretacja tych dwóch postaci w Koranie. Wzmianka o Gogu i Magogu w świętej księdze islamu ma swoje korzenie w źródłach przedislamskich, nosi także znamiona legendy o Aleksandrze Wielkim. Dzieje Goga i Magoga w Koranie są bardzo zbliżone do Ez, pojawiają się jedynie drobne różnice co do identyfikacji najeźdźców, ofiar, ostatecznego losu tych dwóch bohaterów oraz pojawienia się tajemniczej postaci Dhu-ala. Jednak tradycja dla Koranu i Biblii Hebrajskiej jest wspólna²².

Na wzmiankowany duet apokaliptycznych bohaterów można również spojrzeć szerzej, niekoniecznie odnosząc ich do Ez 38–39, a przypisując im paradygmatyczne rozumienie sił, które są wrogiem ludowi Bożemu. Można ich utożsamić z władzą absolutną, z tymi, którzy nie należą do Kościoła i inicjują wrogię wobec niego działania. Są to dwie końcowe konkretyzacje tego, co w świecie uczyniły Bestia i Fałszywy Prorok²³. Są

²¹ Por. J. Blenkinsopp, *History of Prophecy in Israel*. Revised and Enlarged Louisville 1996, s. 178; por. G. K. Beale, *Book of Revelation*, Grand Rapids 1999, s. 1025; por. S. Boe, dz. cyt., s. 89; por. R. Rumianek, *Księga Ezechiela. Tłumaczenie i Komentarz*, Warszawa 2009, s. 320–325; por. K. Olszewska, dz. cyt., s. 98.

²² Por. J. Kaltner, *The Gog/ Magog Tradition in the Hebrew Bible and Qur' an. Points of Similarity and Dissimilarity*, Union Seminary Quarterly Review, t. 49, nr 1–4, s. 36–44. Por. P. Bietenholz, *Historia and Fabula. Myths and legends in historical thought from Antiquity to the Modern Age*, Leiden 1994, s. 122; Por. K. Olszewska, dz. cyt., s. 101–102.

²³ Por. K. Olszewska, dz. cyt., s. 104.

to, możemy zasugerować taką interpretację, najbardziej gorliwi i fanatyczni wyznawcy przedstawionej wcześniej diabelskiej triady. Tak omamieni przez Fałszywego Proroka, zauroczeni poczynaniami Bestii, że skoro tylko Smok został uwolniony ze swojego więzienia, uczynią wszystko, co ten tylko będzie chciał. Wśród „narodów z czterech narożników ziemi” (Ap 20,8) tylko oni dwaj wymienieni są z imienia, a więc w ten sposób jest podkreślona ich istotna rola w armii Smoka.

Goga i Magoga możemy również utożsamić z pozostałymi narodami, które nie zostały wybrane przez Boga. Są oni przeznaczeni do odczytania ze zrozumieniem, jako jedyni, wiadomości przekazanej przez Smoka. To oni stają na czele jego wojsk i podejmują wielki wysiłek wojenny, który, biorąc pod uwagę ich zaangażowanie i zgromadzone siły przeciw wojsku Bożemu, miał największe szanse powodzenia w walce z Bogiem, ze wszystkich podejmowanych dotychczas prób. W tych dwóch postaciach jest widoczna kondensacja zła świata, posiadają oni nieprzebraną rzeszę uczniów, których liczba może być porównywana z piaskiem morskim, a więc z liczbą potomstwa obiecanego Abrahamowi (Rdz 22,17)²⁴.

W proroctwie Ezechiela wystąpienie Goga przeciw Izraelowi ma miejsce na końcu czasów, ale jednak przed początkiem millenium, w Apokalipsie natomiast ten ostateczny atak ma miejsce przy końcu tysiącletniego królestwa. Goga można również utożsamić z Antychrystem, który zostanie pokonany przez Chrystusa w czasie Paruzji. Zwycięstwo nad Gogiem i Magogiem, dokonane silną ręką Boga, przyniesie erę mesjańską, czas wiekuiętego pokoju²⁵.

Poszukiwania odpowiedzi na pytanie – kim byli Gog i Magog? przyniosły przez wieki różne wyniki. Próbowano ich utożsamiać z rozmaitymi krajami bądź nacjami, czy nawet konkretnymi, historycznymi osobami, co doprowadziło do stworzenia na ich temat najróżniejszych legend. Ostatecznie jednak należy utożsamić ich z szeroko pojętymi wrogami Boga, z którymi walka odbywać się będzie w czasach ostatecznych²⁶.

²⁴ Por. G. Ravasi, dz. cyt., s. 175; por. H. Langkammer, *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*. Apokalipsa, Lublin 2010, s. 197–198; Por. K. Olszewska, dz. cyt., s. 104.

²⁵ Por. A. Jankowski, dz. cyt., s. 269. Por. D. MacLeod, *The Fifth 'Last Thing'. The Release of Satan and Man's Final Rebellion (Rev. 20, 7–10)*, Bibliotheca Sacra, t. 157, 2000, nr 626, s. 208–209, por. P. Ostański, *Objawienie Jezusa Chrystusa. Praktyczny komentarz do Apokalipsy*, Ząbki 2005, s. 329. Por. K. Olszewska, dz. cyt., s. 104.

²⁶ Por. K. Olszewska, dz. cyt., s. 105.

Jednak każdy wierzący w swoim sercu każdego dnia podejmuje walkę z Gogiem i Magogiem o posłuszeństwo własnego jestestwa prawdziwej, autentycznej i wiarygodnej Trójcy Świętej, a nie fałszywej, podłej i zwozającej triadzie diabelskiej.

7. WNIOSKI

Przedstawione powyżej postaci są przeciwnikami Boga w wymiarze nadprzyrodzonym i przyrodzonym. Smok, Bestia wychodząca z morza oraz Bestia wychodząca z ziemi, czyli Fałszywy Prorok to diabelska triada Bożych przeciwników, którzy pragną zapanować nad światem. Ich celem jest doprowadzenie do powstania nowego zgromadzenia, które będzie wierne ich programowi ogłoszonemu przez Bestię wychodzącą z morza. Chcą stworzyć lud, który będzie liczny tak jak potomstwo Abrahama (por. Ap 20,8), który stanie się diabelskim Izraelem walczącym z dziećmi Boga. Fałszywy Prorok swoją mocą, wśród zgromadzonych wiernych jego słowom, wprowadza kult Bestii. Pragnie tym samym stworzyć wspólnotę, której spoiwem będzie wiara w jednego boga w trzech osobach, którymi są Smok, Bestia i Fałszywy Prorok. Okazują oni swoją moc, działają cuda, a serca słabych ludzi ulegają ich urokowi. Jednymi z tych ludzi są Gog i Magog, którzy niejako stają na czele armii popleczników szatańskiej triady i przygotowują wojska na walkę z zastępami Boga. Ostatecznie jednak Boża armia pokonuje zarówno Smoka, Bestię i Fałszywego Proroka, jak i wszystkich, którzy im sprzyjali.

8. ZAKOŃCZENIE

Kończąc, odnieśmy się do słów Benedykta XVI. Pokazując różne metody pracy z tekstem biblijnym papież zauważa, że „[...] wspólne słuchanie słowa Bożego, praktykowanie *lectio divina* Biblii, zdumiewanie się nowością słowa Bożego, które nigdy się nie starzeje i nie wyczerpuje, przewyciężenie naszej głuchoty na te słowa, które nie zgadzają się z naszymi opiniami lub uprzedzeniami, słuchanie i studiowanie we wspólnocie wierzących wszystkich czasów – to wszystko stanowi drogę, którą trzeba przemierzyć, by osiągnąć jedność wiary jako odpowiedź na słuchanie Słowa”²⁷. Gwarantem jedności i ciągłości wiary przekazanej na

²⁷ *Verbum Domini*, s. 46.

kartach Biblii jest Jezus Chrystus. On też jest wiarygodnym gwarantem naszego zbawienia i odkupienia w czasach ostatecznych, dlatego Gog i Magog nie mają nad człowiekiem żadnej władzy.

Słowa klucze: Smok; Bestia; Fałszywy Prorok; Gog; Magog; Apokalipsa św. Jana.

Abstract. The Dragon, the Beast, the False Prophet, Gog and Magog are a few of the many antagonists of God in the Book of Revelation. The symbolism of Revelation is not easy to decipher. Also in the case of the Dragon, the Beast and the False Prophet there are many possibilities for interpretation. In our article this characters were presented as having an anti-Trinitarian dimension. We skipped aspects of understanding them in the context on the imperialist Rome. The Dragon is the antithesis of God the Father, the Beast is the antithesis of the Son of God and the False Prophet is the antithesis of the Holy Spirit. Their work involves gathering his followers. We can identify Gog and Magog as enemies of God. The fight with them will take place in the end times. Every believer fights each day with Gog and Magog of obedience to the Trinity and not to the diabolical triad.

Keywords: The Dragon; the Beast; the False Prophet; Gog; Magog; Revelation of Saint John.